

Hyvän oppimisen tilat

Leinonen, Teemu & Mäkelä, Mikko 2022. Hyvän oppimisen tilat. Jyväskylä: PS-Kustannus. 319 s.

Hyvän oppimisen tilat on oppimisympäristön käsitteeseen laaja-alaisesti pureutuva tietokirja. Siinä oppimisympäristöjen niin fyysiset ja psyykkiset kuin sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät hahmotetaan osana laajempaa ja moniulotteista kokonaisuutta: hyvän oppimisen tilaa, jossa kyseiset elementit ovat vuorovaikutuksessa ja toisiinsa kytkeytyviä. Kirjassa fyysiset oppimisympäristöt laajenevat koululuokista kaupunkiympäristöön ja luontoon sekä verkkoon ja virtuaalimaailmoihin. Suunniteltaessa hyvää tilaa oppimiselle esteettiset ja humaanit arvot nähdään tärkeinä muun muassa tilojen toiminnallisuuden ja muunneltavuuden ohella. Hyvän oppimisen tila osallistaa oppijaa ja edistää hänen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Teoksen käyttöohjeessa todetaan, että kirjan luvut toimivat itsenäisinä kokonaisuuksina, jolloin niitä voi lukea missä järjestyksessä tahansa. Kuvia sekä lukujen otsikoiden viereen valikoituja sitaatteja on mahdollista selailta satumanvaraisesti. Taitavasti valikoidut tekstit herättävät kiinnostuksen ja johdattelevat mainiosti lukujen erilaisiin tulokulmiin, hyvän oppimisen tilan eri osa-alueille. Tämän vapaasti virtaavan lukutavan mahdollisuuksista huolimatta ehdotamme kirjan lukemista kannesta kanteen. Jatkuva lineaarinen lukeminen saattaa hidastaa lukijaa, mutta tämä hitaus avaa henkisen tilan, jossa voi miettiä oppimisympäristöjen moninaisuutta sekä oppijan roolia näissä ympäristöissä.

“Oppiminen tapahtuu aina tietyssä ajassa ja paikassa” (Leinonen & Mäkelä 2022, 35), ja kirjassaan tekijät opastavatkin lukijan taitavasti läpi erilaisten kontekstien. Kirjan punaisena lankana on ihmislähtöisyys ja inhimillinen mittakaava. Hyvästä oppimisympäristöstä löytyy esimerkiksi riittävästi tarjoumia (*affordance*), ympäristöistä havaittavia toiminnan mahdollisuuksia. Hyvän oppimisen tilan suunnittelu edellyttää tasapainoa suunnittelijan omien luovien ratkaisujen ja käyttäjien oivallusten mahdollistamisen välillä. Massakoulutuksen tuotantolaitosten toimintaa peilaavissa oppimisympäristöissä valmiit pedagogiset ratkaisut puolestaan saattavat vähentää luovien kokeilujen iloa ja niiden kehittävää voimaa. Oppimisessa ja opetuksessa on oltava tilaa ja vapaus keskenkäisyydelle.

Vaikka kirjan läpi kulkee ajatus yhteisöllisyydestä ja yhdessä oppimisen tärkeydestä, kirjoittajat korostavat myös oman tilan ja rauhan roolia oppimisessa: “Sisäinen oppimisympäristö rakentuu siis suhteessa fyysisen ympäristöön ja on jatkuvassa vuorovaikutuksessa sen kanssa” (Leinonen & Mäkelä 2022, 282). Kokemus omasta tilasta kehittyä ja monipuolistuu yksilön kokemusten mukaan. Tässä kehityksessä erityisen tärkeitä ovat erilaiset siirtymät ja monet kontekstit, joissa opitaan toimimaan erityyppisissä toimintaympäristöissä, kuten vaikkapa päiväkodeissa, kouluissa, hengellisissä tiloissa, kir-

jastoissa ja museoissa. Näin oppijoiden tilallisen toiminnan repertuaari laajenee sekä monipuolistuu, ja myöhemmin siirtymisestä ympäristöstä toiseen tulee rutiini. Osuvien esimerkkien kautta teoksessa rakennetaan ymmärrys oppimisympäristöstä moniulotteisena verkostona, joka sisältää rakennetun ympäristön (esimerkiksi kaupunkiympäristö, koulurakennukset, museot ja kirjastot) lisäksi luontoympäristön, kuten lähimetsät. Kirja nostaa esiin myös ulkotilojen monipuolisen käytön mahdollisuuksia fyysisen aktiivisuuden sekä kehollisen kokemuksen ja moniaistillisen oppimisen edistämiseksi.

Kirja tuo esille teknologioiden kehittymisen luomat moninaiset mahdollisuudet, joiden tavoitteena on jo pitkään ollut muun muassa uusien oppimistilojen avaaminen vapaata sivistystyötä varten (ks. esim. varhaiset MOOCit). Teos esittelee erilaisia skenaarioita teknologian opetuskäytöstä ja siitä, miten teknologian avulla on mahdollista laajentaa oppimista passiivisista katsomisen ja kuuntelun käytänteistä aktiiviseen tekemällä oppimiseen. Mitä autenttisemmin teknologia onnistuu mallintamaan ihmisten välistä vuorovaikutusta, sitä paremmin sen oletetaan edistävän oppimistakin. Vaikka eri teknologioiden käyttö on jo osa oppijoiden arkea, kirjoittajat korostavat myös kehollisen toiminnan tärkeyttä opitun tiedon prosessoinnissa. Erilaisten (päälle puettavien) laitteiden käytön lisäksi kirjan antaa esimerkkinä käsin kirjoittamisen ja piirtämisen, jotka edistävät tutkitusti oppimista.

Kirjan loppu esittelee teoreettisen viitekehyksen oppimisympäristön fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista ja kulttuurisista osatekijöistä, joiden leikkauspisteestä löytyy kirjan keskeinen ilmiö: oppimisen tila. Tekijöiden (Leinonen & Mäkelä 2022, 303) mukaan oppimisen tila on ”dynaaminen tilanne”, emmekä ”voi astua kahta kertaa samaan oppimisen tilaan”. Tämä on hyvä muistutus oppimisen luonteesta alati muutoksessa olevana, keskeneräisenä tilana ja prosessina, jossa muutos yhden osatekijän osalta vaikuttaa väistämättä toiseen.

Hyvän oppimisen tilat on ajatuksia ja kysymyksiä herättävä kirja. Kuten hyvät tietokirjat yleensäkin, tekijät asettuvat dialogiin niin lukijan kuin aiempien tutkimusten kanssa viittausten, kuvien, oivaltavien esimerkkien ja käytännönläheisten vinkkien kautta. Ne rakentavat siltoja teorian ja käytännön välillä. Teos on virkistävä peilattaessa sen sisältöä nykykontekstiin, jossa oppimisen ja opetuksen haasteisiin yritetään liian usein vastata tiettyjen teknologisten ratkaisujen, tilaohjelmien tai pedagogisten menetelmien kautta. Yhteiskunnallisissa diskursseissa tehokkuusajattelu vaikuttaa vahvasti siihen, miten oppimista ja henkilökohtaista kasvua kuvataan. Hyvän oppimisen tilat -teoksen kirjoittajat kutsuvat lukijaa pohtimaan, mitä varten oikeastaan opimme ja opetamme, mitä merkitystä näillä prosesseilla on elämässämme ja miten löydämme tilan, jossa oppiminen sujuu ja tuntuu hyvältä.

Hyvän oppimisen tilat on taitavasti kirjoitettu tietokirja, jossa yhdistyvät oppimisympäristöjen eri osa-alueiden tutkimustulokset, kirjoittajien omat oppimiskokemukset sekä muun muassa tunnettujen kasvatusfilosofien, arkkitehtien sekä taiteilijoiden ajattelu ja elämäntyöt. Kirjoittajat käsittävät tieteen ja taiteen niin oppimisen kuin henkisen kasvun luovina prosesseina, jolloin tiede- ja taidemaailman ilmiöiden nähdään olevan vuoropuhelussa keskenään. Kirjan lähestymistapa selittyy tekijöiden taustoilla. Teemu Leinonen on Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun professori, ja Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen johtaja Mikko Mäkelä on toiminut laajasti myös taidekasvatuksen parissa. Molemmat kirjoittajat ovat kehittäneet sekä fyysisiä että digitaalisia oppimisympäristöjä monessa kontekstissa.

Suosittellemme Hyvän oppimisen tilat -kirjaa lukijoille, jotka ovat valmiita ottamaan etäisyyttä itsestäänselvyksiin perustuviin ohjekirjoihin ja menetelmäoppaisiin vetäytyäkseen tilaan, jossa oppimisen ja opettamisen eri ulottuvuudet ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa. Kirjasta saa oivia vinkkejä op-

pimisen suunnitteluun ja käytännön toteutuksen kehittämiseen sekä räätälöimiseen eri tilanteisiin ja eri ikäryhmille. Tästäkin syystä kirja sopii mainiosti myös opettajankoulutuksen

tarpeisiin, erityisesti interaktiiviseen seminaarikäyttöön. Lyhyitä, itsenäisesti toimivia kirjan osia voi vaikkapa tarjota etukäteen luettaviksi ja käyttää niitä keskustelun alustuksena.

Tamás Péter Szabó ja Johanna Pöysä-Tarhonen